

Historische Kring Eemnes

maart 2004 jaargang 26, nr. 1

Verschijnt viermaal per jaar

Doel van de vereniging is bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder

Bestuur

Voorzitter:

mw. L. van Eijle, 035-5882835

Vice-voorzitter:

H. van Hees, Kerkstraat 15
3755 CK Eemnes, 035-5389849

Secretaris:

R. van der Schaaf, Hasselaarlaan 46
3755 AW Eemnes, 035-5386094

Penningmeester:

J. Frantsen, 035-5310442
HKE-Girorekening nr. 2080362
HKE-Rabobank nr. 315911425

Leden:

R. Ruizendaal, 035-5382945
mw. M. van der Schaal, 035-5317093
J. Smids, 035-5387572
J. van Wijk, 035-5314689

Ledenadministratie

mw. B. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.
Lidmaatschap leden € 14,- p.j.,
incl. kwartaalblad, excl. verzendkosten.
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.
Opzegging alleen schriftelijk en voor
1 december.
Losse nrs. € 4,55 excl. verzendkosten

Redactie

Eindredacteur: Joop Smids

Opmaak: Hans van Gelder

Type- en correctiewerk: Marijke Achthoven, Berty v. Wijk-Blom

Redactieadres/advertenties

Graanoogst 3,
3755 HN Eemnes, 035-5387572

Druk

Drukkerij Van Wijland bv - Laren

Het geheel of gedeeltelijk overnemen
van artikelen is slechts toegestaan na
toestemming van de redactie

Internet HKE-actueel

www.regioplaza.nl
+ VerenigingenPlaza, + Cultuur

Werkgroepen

Monumenten:

M. Beel, Parklaan 9, 5313290

Biblio/topografie:

P. Kaasgaren, Willemserf 78, 5386676

Genealogie:

H. van Hees, Kerkstraat 15, 5389849

Recent verleden:

A. den Boer, Aartseveen 32, 5389297

Klederdracht Eem- en Gooiland:

J. Eggenkamp, Wakkerendijk 84,
5387265

Tentoonstelling:

M. v.d. Schaal, Watersnip 14, 5317093

HKE-1

Inhoud

Nieuwe tentoonstelling in Oudheidkamer	3
Van de voorzitter	4
Oproep: Schrijf eens een stukje voor de jarige HKE	5
Diashow "Boerderijen"	6
Diashow "Kinderweek Driesten"	7
Het oudste Nederlandse R.K. Blindeninstituut (<i>Jan Out</i>)	8
Aanvulling op interview met mw. Van Ogtrop	25
Opknopbeurt Oudheidkamer geslaagd	25
Interview met Jan Out (<i>Henk van Hees</i>)	28
Uit het knipselarchief	45
Schenken	47
Wie doet er mee? Wie weet er van?	
Inleveren kopij	48

Van de redactie

Is het u opgevallen de mededeling op het omslag? 25 jaar HKE! Inderdaad, nog niet zo lang, als we het vergelijken met gebeurtenissen die in ons kwartaalblad worden beschreven.

Het eerste kwartaalblad verscheen in 1979 en omvatte 8 pagina's. Met tikken, knippen en plakken kwamen de nummers tot stand. Mannen van het eerste uur waren G. Vlamings, H. Grootveld, H. H. M. van Roij en Ben van Raay. Vooral Ben is van groot belang geweest voor dit blad. Vanaf 1981 tot zijn overlijden in 1997 verzorgde hij de redactie en opmaak, soms met anderen maar meestal alleen. Wilma heeft nog twee jaar het werk van haar vader voortgezet, waarna Hans van Gelder en uw huidige re-

dacteur aan bod kwamen. Maar altijd waren er de dames Marijke Achthoven en Bertie van Wijk die het type- en correctiewerk verzorgden. De laatste jaren wordt er steeds minder van hun vaardigheden gebruik gemaakt doordat de auteurs hun teksten op diskette, CD-rom of per e-mail aanbieden.

Veel mensen passeerden in deze column. Deze hadden één ding gemeen nl, u te informeren over de Kring en de teksten van de auteurs zo leesbaar en aantrekkelijk mogelijk te publiceren.

In dit blad een bijdrage van en een interview met Jan Out, initiatiefnemer tot oprichting van onze Historische Kring.

Joop Smids

Oudheidkamer

Op 17 april a.s. wordt in de Oudheidkamer van Eemnes de **tentoonstelling:**

"Historische Kring Eemnes 25 jaar"

officieel geopend.

Op deze tentoonstelling is te zien wanneer en waarom "de Kring" is opgericht, wie de werkers van het eerste uur waren en hoe "de Kring" zich verder heeft ontwikkeld.

Men kan alle boeken die in de 25 jaar zijn uitgegeven bekijken. (velen zijn nog te koop).

Ook een aantal schenkingen zullen worden getoond.

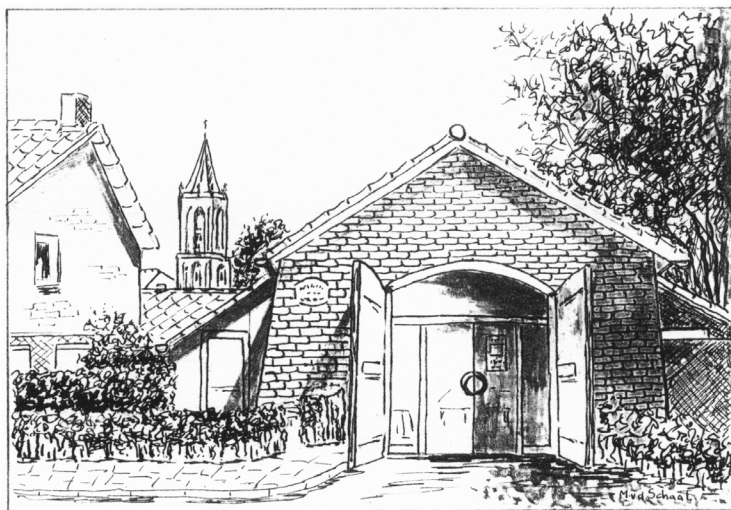
Verder zijn er heel veel foto's te zien van allerlei gebeurtenissen en feesten, vooral de zo bekende Eemnesser optochten zijn het bekijken waard.

Van de vele tentoonstellingen die gehouden zijn in de Oudheidkamer is een aantal met foto's van openingen e.d. uitgelicht.

We hopen dat deze feestelijke expositie veel bezoekers zal trekken.

De tentoonstelling is te zien tot eind september.

Mary van der Schaal

Oudheidkamer Eemnes
Raadhuislaan 2a
Telefoon 035 - 5382375

Geopend:
zaterdag van 14.00 - 16.00 uur
Toegang gratis

HKE-3

Van de voorzitter

Beste mensen,

Dit jaar bestaat onze Historische Kring Eemnes 25 jaar. Een mooie aanleiding om eens naar onze eigen geschiedenis te kijken.

De HKE werd opgericht op 26 februari 1979; er waren toen 33 leden. We begonnen meteen met het uitgeven van een kwartaalblad; het eerste kwam uit in april 1979.

Inmiddels hebben we ongeveer 700 leden en komt het blad nog steeds elk kwartaal uit. Het is ondertussen wel dikker en véél mooier van uitvoering geworden.

Als je er steeds bij betrokken bent geweest, is een periode van 25 jaar zo voorbij en lijkt er niet zoveel gebeurd te zijn. Maar als je bewust gaat terugblikken, zijn er toch wel heel veel dingen veranderd, zowel in Eemnes als geheel als in onze eigen kring.

Vijfentwintig jaar geleden was de Hilt spiksplinternieuw en kleiner dan nu. Vereenigingsgebouw en Maria-school stonden nog in de Kerkstraat of er vlak bij. In de Noordbuurt was het derde deelplan in aanbouw, van de Zuidbuurt was nog niets te zien. Bij de oprichting van de HKE was er nog geen Oudheidkamer; die werd pas in 1993 ingericht in de voormalige brandweergarage.

Dit is maar een heel kleine greep uit

de veranderingen van de laatste 25 jaar.

Kortom, er is voldoende aanleiding voor de HKE om in het kader van ons jubileum een aantal extra activiteiten te organiseren en dat doen we gespreid over het hele jaar 2004.

En aan het kwartaalblad zult u ook merken, dat dit een speciaal jaar is. In dit 1^e nummer treft u onder andere een interview aan met Jan Out, initiatiefnemer en eerste voorzitter van onze vereniging.

Het 2^e nummer wordt een special over het nieuwere Eemnes. Wat voor mensen kwamen er in de 60-er en 70-er jaren in zo grote getale in de nieuwbouwhuizen wonen? Waarom kwamen ze en waarom zijn ze gebleven? Wat troffen ze aan en wat voor invloed hebben ze gehad op het reilen en zeilen van Eemnes? En hoe vonden de autochtone Eemnessers het, dat er zo'n invasie van nieuwkomers plaats vond?

Vier mensen uit die periode werpen hier hun licht op.

In het 3^e nummer komen uw eigen bijdragen te staan. Wat waren voor u in de afgelopen 25 jaar gebeurtenissen, die niet vergeten mogen worden? Laat het ons weten!

Het 4^e nummer zal zeker ook aandacht besteden aan jubileumactivi-

teiten; maar dat is nog zover weg, dat we details nog niet kunnen presenteren.

In zo'n jubileumjaar als dit vind ik het een extra grote eer om uw voorzitter te zijn. Het is ongelooflijk en hartverwarmend, dat nog steeds zoveel mensen jarenlang enthousiast zijn en zoveel energie blijven steken in een vereniging, die zich "alleen maar" met het verleden bezig houdt. Een vaste kern van enkele tientallen actievelingen draagt de vereniging als lid van een werkgroep of het bestuur, als gast-

vrouw/-heer of als schrijver van stukjes. Zij zijn de kurk, waar we op drijven. Maar U als lid bent voor hen een enorme stimulans, doordat u ons iets aanbiedt voor de Oudheidkamer, door uw reacties op oproepen en artikelen en door uw aanwezigheid bij wat we organiseren.

Zo doen we het weliswaar gratis, maar niet voor niets!

Ik hoop u te zien bij onze evenementen en dan samen te toosten op het succes van de HKE!

Livia van Eijle

OPROEP

Schrijf eens een stukje voor de jarige Historische Kring Eemnes

Natuurlijk weet u het al: de Historische Kring Eemnes bestaat 25 jaar.

Dit willen we ook in dit tijdschrift niet ongemerkt voorbij laten gaan. In het 3^e nummer van het jaar 2004 willen we ruimte maken voor een groot publiek.

Iedereen die ons blad kent of leest mag iets schrijven over Eemnes in de afgelopen 25 jaar. Het mag kort af lang zijn – een gedicht of een verhaal – met of zonder illustratie, het is allemaal goed als het maar met Eemnes te maken heeft. U kunt op papier zetten wat u het meest is bijgebleven over Eemnes in de afgelopen 25 jaar. U kunt ook

gewoon een felicitatie voor de Historische Kring schrijven waarbij u tips voor de komende 25 jaar kunt aandragen. Kortom, schroomt u niet, schrijf eens een stukje zodat u ook een bijdrage kunt leveren aan het zilveren jubileum van de Historische Kring Eemnes.

Wilt u iets schrijven dan kunt u contact opnemen met onderstaande personen.

Bijdragen (geschreven, op diskette of per e-mail) moeten uiterlijk 1 juni a.s. binnen zijn bij

Henk van Hees, Joop Smids
Kerkstraat 15 Graanoogst 3
3755 CK Eemnes 3755 HN Eemnes
035-5389849 035-5387572

DIASHOW BOERDERIJEN

Op donderdagavond 25 maart wordt in de **Oudheidkamer** op verzoek van een aantal personen nog een vertoning gegeven van de diashow **OUDE BOERDERIJEN** van **EEMNES**. Deze is op Monumentendag in september 2003 al door meer dan honderd mensen gezien. Het is een doorlopende show van ruim 15 minuten beelden en geluid. Vanaf de computer (cd-rom) tonen we een selectie van mooie foto's op een groot scherm, met een korte gesproken toelichting bij elk plaatje. Daarbij wordt aandacht gegeven aan kenmerkende onderlinge verschillen tussen zes boerderijen aan de Wakkerendijk, zes aan de Meentweg en zes verspreid in de rest

van Eemnes. Ook komen fragmenten van de historie en van de bewoners aan bod, waardoor ook een indruk wordt gegeven van de stapsgewijs opgetreden veranderingen.

De **eerste vertoning begint om 20.00 uur** en de laatste willen we uiterlijk om 21.30 uur afsluiten. U kunt dus ook na 20.00 uur binnen komen. Iedereen is welkom. We vinden het leuk, als de belangstellenden na het bekijken van de diashow nog even blijven hangen in de andere zaal, voor een praatje met een drankje.

Aanmelding is gewenst om een indruk te hebben van de opkomst.

*Rom van der Schaaf,
tel.035-5386094.*

HKE-6

DIASHOW KINDERWEEK DRIESTEN

Op donderdagavond 13 mei wordt in de **Oudheidkamer** een diashow vertoond, die omstreeks 1987 al eens in de Hilt was te zien. De diashow van de Driesten Kinderweek 1986 wordt door de Historische Kring omgezet naar cd-rom, inclusief gesproken tekst en muziek. Daardoor kunnen we vanaf de computer een vertoning geven op een groot scherm. Hierbij nodigen wij vooral degenen uit, die omstreeks 1986 actief waren bij deze kindervakantieweken; zowel de leidsters en leiders als de deelnemers van toen. Door de 92 dia's met teksten en muziek zullen in een kwartier veel herinneringen passeren. Wie herinnert zich het zingen van "Hier in landje Lemia", de hutten-

bouw, de oude medicijnman, de draak die een infuus kreeg, enz. Wij hopen mensen te treffen, die veel deelnemers van toen herkennen. Dan kunnen we samen werken aan een versie waar de namen bij staan. Veel kinderen van toen zijn inmiddels volwassen Eemnessers geworden.

Aanvang eerste vertoning om 20.00 uur. Naar behoefte kunnen we de reeks herhalen of de beelden stil zetten om beter op te nemen. Het kan voor velen een gezellige reünie worden. Ook andere nieuwsgierigen zijn welkom.

Aanmelding is gewenst om een indruk te hebben van de opkomst.

*Rom van der Schaaf,
tel. 035-5386094.*

Het oudste Nederlandse R.K. Blinden-instituut te Laren en Eemnes (1842-1851)

Door JAN OUT

In 1808 begon men in een huiskamer in Amsterdam voor het eerst met onderwijs aan blinde kinderen. 's Avonds van zes tot halfnegen kregen drie blinden les in de vakken lezen, schrijven, rekenen en aardrijkskunde. Enkele personen uit de kringen van de Vrijmetselarij bekostigden deze vorm van liefdadigheid.^{1)}*

Schoolstad, een jubileumboek ter gelegenheid van 100 jaar vrijheid van onderwijs in Nederland, meldt, dat in 1859 in Grave met de school voor blinde jongens, St. Henricus, het allereerste katholieke blindeninstituut voor jongens werd geopend.² In de publicatie Het blindenwezen in en buiten Nederland (1904) staat het juist: in Grave zou oorspronkelijk met een gesticht voor wezen en verlaten jongens begonnen worden, maar door de opheffing van het R.K. Blindeninstituut te Laren werd op het laatste moment ook tot opname van blinde jongens besloten.³ In 1882 werd in Grave ook een instituut voor blinde meisjes geopend.

Over het eerste katholiek Blindeninstituut voor jongens en meisjes, dat in het midden van de 19e eeuw in Laren en Eemnes gevestigd was, is weinig gepubliceerd.⁴ Onderzoek in de Archieven van de Aartspriesters van de Hollandse Zending (in het Utrechts Archief), de Gemeentearchieven van Laren, Eemnes, Amersfoort en Amsterdam, het archief van het Koninklijk Instituut Visio te Huizen en het archief van het Instituut voor visueel gehandicapten Henricus te Grave⁵ leverde veel nieuwe gegevens, zodat ik aan het korte bestaan van dit Instituut meer bekendheid kan geven.

De oprichting van het Instituut

Christiaan Samuel Reinhold, jarenlang muziekleraar aan het Instituut voor Blinden in Amsterdam, werd daar in 1842 wegens een arbeidsconflict ontslagen. De 58-jarige Reinhold, gehuwd en vader van vijf thuiswonende, ongehuwde kinderen in de leeftijd van 20 tot 33 jaar, moest op zoek naar een andere bron van inkomsten. Hij ontving een tijdelijke uitkering van het Instituut en be-

**) zie voor bronnen bladzijde 23.*

gon - na zijn verhuizing naar Laren (NH) - met onderwijs aan een viertal katholieke blinden.⁶

De ondernemende Reinhold had voor een solide basis voor zijn werk gezorgd door katholieke geestelijken in en buiten de hoofdstad voor zijn initiatief te interesseren. De tijd was gunstig. Bij veel vooraanstaande geestelijken in noordelijk Nederland leefde de emancipatiegedachte: het katholicisme moest zich in alle facetten van het maatschappelijk leven manifesteren. Er werden kerken gebouwd, religieuze orden en congregaties gesticht voor ziekenzorg en onderwijs en in 1853 werden de Nederlandse bisdommen hersteld. In dit kader moeten we ook het streven plaatsen om in Nederland een katholiek blindeninstituut op te richten. In Maaseik in België, vlak over de grens, bestond al een dergelijk instituut voor meisjes.

Reinhold had al eerder plannen gemaakt om een katholiek instituut te beginnen. Volgens zijn waarneming ondervonden katholieke kinderen in het door de Maçonnerie opgerichte Amsterdamse Instituut veel schade van het feit dat er kinderen van alle gezindten werden opgenomen.⁷

Via pastoor G.A. van der Lugt, die godsdienstonderricht gaf aan de katholieke blinden in het Instituut kwam Reinhold in contact met de aartspriester van Utrecht, G.A. Vermeulen. Die ging akkoord met Reinholds plannen en schreef hem, dat hij zich met een aantal blinde kinderen elders moest proberen te vestigen. Deze brief, zeer summier geadresseerd, kwam in handen van de Amsterdamse makelaar Reinhold, een ver familielid. Deze gaf het nieuws door aan *Het Handelsblad*, die het publiceerde. Dit bespoedigde de uitvoering van de plannen.

Aartspriester Vermeulen was feitelijk mede-oprichter van het instituut te Laren. In een na zijn dood in 1843 uitgesproken lijkrede, werd zijn verdienste als volgt gememoreerd:

‘Die arme blinden, misschien zullen zij het op aarde nimmer weten, wie de eerste grondlegger was van hun geluk, maar eenmaal in den hemel, nee, dáár zal het hun niet verborgen blijven, dáár zullen zij Vermeulen als hunnen Vader groeten, kransen om zijn schedel vlechten en met eeuwige omhelzingen hem als hunnen weldoener, als hunnen redder danken!’

De oprichting en financiering van het nieuwe instituut werden groots aangepakt. Johannes Hartman, de nieuwe aartspriester van Utrecht, landdeken Bernardus Hofman en Petrus Anthonius Kervel, aartspriester van Holland en Zeeland, namen zitting in een *Commissie ter daarstelling van een instituut voor blinde kinderen van de R.K. Godsdienst*. Deze commissie besloot in 1843 tot fondswerving door ‘aandelen’ uit te geven van fl. 1,50 per stuk. Door koop van

**Aartspriesterschap
van**

den

1913.

N^o.

Wel Eerwaardig Heer!

Overtuigd van uwe hartelijke deelneming in alles wat den waren geest van onze H. Godsdienst: noodlijdenden en ongelukkigen te hulp te komen bevordert, en daardoor den luister der H. Kerk voordeelig is, zoo heb ik het genoegen UEw. eenige berigten toe te zenden over een Instituut voor blinde kinderen, onder bescherming der hooge Geestelijke Overigheid op te rigten.

UEw. zal wel de goedheid hebben, te trachten zoo vele aandeelen onder uwe vermogende Gemeentenaren te plaatsen, als dit door uwen herderlijken invloed gevoegelijk kan geschieden. Zij zijn bepaald op slechts f 1,50 's jaars, waardoor wel een grooter getal zal worden vereischt, maar ook ieder gemakkelijker aan dat liefdewerk kan deel nemen.

Vermits de Commissie in de daarstelling des Instituuts en de opneming van behoeftige blinden, die reeds aanvraag hebben gedaan, zich noodwendig naar den uitslag der deelneming moet voegen, zoo wordt UEw. verzocht, mij spoedig het bedrag der intekening uit uwe Gemeente te doen geworden, maar voor volgende jaren blijft de inning in de maand Mei bepaald, om bij het halen der H. H. Oliën over te maken, aan die met allen vereischten eerbied zich teekent.

UEw. ootmoedige Dienaar,

Een aansporing aan het adres van de heren geestelijken om aandelen in het Instituut voor blinde kinderen aan de parochianen te verhoppen.

HKE-10

zo'n aandeel verplichtte men jaarlijks dat bedrag aan de pastoor af te dragen. Deze fondswerving had in het Gooi en omstreken het volgende resultaat: In Ankeveen werden 20 aandelen gekocht, in Baarn 8, Blaricum 10, Bussum 2, Kortenhoef 2, Eemnes 19, Laren 18, Hilversum 10, Naarden 7, Weesp 13, Nederhorst den Berg 23. In Utrecht verkocht men 100 stuks, in Amersfoort 125, en in het kleine Hamersveld maar liefst 63.⁸

Reinhold was inmiddels in 1842 naar Laren verhuisd, waar hij met vier blinde jongens zijn instituut startte. In een brief, gedateerd kerstmis 1843, stuurde hij een 'prospectus' aan aartspriester Hartman te Utrecht, met een opsomming van zaken die hij voor het instituut nodig heeft. 'UHEerwaarde vriendelijk verzoe-kende, zoo in dezelve het een en ander mogt zijn vergeten wel de goedheid te hebben zulks te willen invullen.'

Op 30 april 1844 sloot de Commissie met Reinhold en diens oudste zoon, Christiaan Johannes, een contract waarbij zij de dagelijkse leiding kregen over het katholieke 'Gesticht voor Blinden'.

De eerste jaren van het instituut

In het contract van 1844 beloofde Reinhold namens hemzelf en zijn zoon, 'dat door hen en de hunnen alle mogelijke vlijt worde aangewend, om aan de opge-nomen blinden eene zedelijke en waarlijk godsdienstige opvoeding, doelmatige verzorging en verpleging en het best mogelijk onderwijs in de omschreven vakken te verleen.

De 'huizinge', waarin het blindeninstituut werd gevestigd, lag aan de steenweg tussen Laren en Eemnes, de huidige Eemnesserweg. Het huis was 'klein en be-knopt', maar werd 'vrij goed geschikt en allezints voldoende voor hare bestem-ming' bevonden. Belangrijk daarbij was ongetwijfeld, dat het voor het geringe bedrag van fl. 200 kon worden gehuurd van de eigenaar, de Eemnesser schip-per Jan van Aken.

De heren Reinhold zorgden voor de aanschaf van goederen, werktuigen en schoolbehoeften, en de werving van personeel. Uit later jaren weten we, dat er een of twee dienstmeisjes voor het huishoudelijke werk waren aangesteld. Voor de aanschaf en het onderhoud van de inventaris kreeg Reinhold jaarlijks een bedrag van fl. 1500, bij meer dan acht kinderen bovendien nog fl. 175 per kind en bij meer dan 12 kinderen nog eens f. 150 per kind. De toelating en het ontslag van de blinde kinderen behoorden tot de bevoegdheden van de *directie*, het overkoepelend bestuur van geestelijken.

Op 29 april 1847 verscheen een eerste rondgaand-verslag voor de donateurs van het instituut. Op 2 mei 1849 verscheen een tweede verslag. Daaruit blijkt, dat de *directie* zich speciaal tijdens het jaarlijks examen (een soort open dag, toegankelijk voor de weldoeners) op de hoogte hield van de vorderingen van

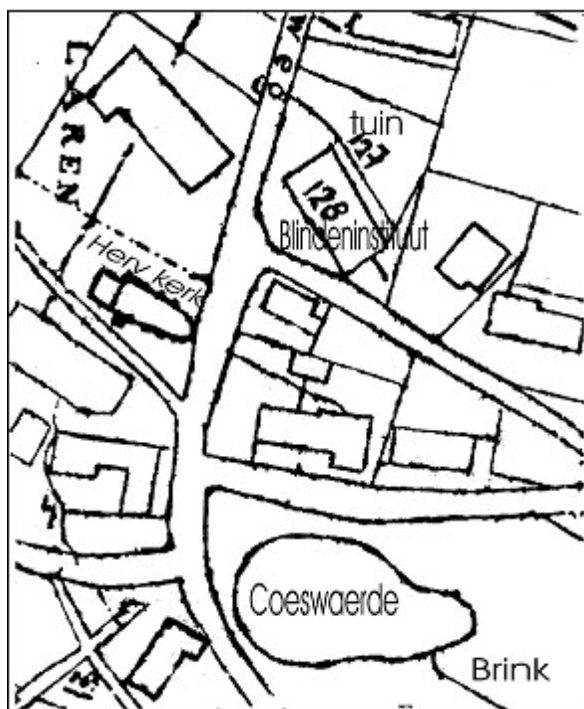
BEWIJS VAN DEELNEMING.

De Ondergeteekende verbindt zich tot *Lam.* aandeelen van één Gulden en vijfzig Cents (**zegge f 1,50**), en belooft tot wederopzeggens toe deze te vervolgen, en jaarliks in de maand Mei in handen van den Eerw. Heer Pastoor dezer Gemeente te zullen voldoen ten behoeve van het Institut voor blinde kinderen, opgericht in de Gemeente *Larm*, Aartspriesterschap van *Utrecht*.

den 15 December 1843.

P. Bruwer Pastoor

De handtekeningen onder het contract van de directie: de aarts-priesters J. Hartman en P. Kervel, deken B. Hofman, een aantal pas-toors, waaronder Van Duijnhoven en De Beer en de heren Reinhold rechts boven.

[illegible]

HKE-12

de pupillen. Het maximum aantal leerlingen was der tien in de leeftijd van acht tot twintig jaar, een enkeling was zelfs nog ouder. Naast vakken als lezen, schrijven, rekenen en aardrijkskunde had de muzikale vorming grote aandacht. Verder leerden de meisjes er breien, vlechten van singels, weven en knopen van beurzen, spinnen van vlas en wol, terwijl de jongens leerden stoelen matten, netten knopen, weitassen vlechten en met rotan en riet te werken.

Het vlechten van een korf door een blinde jongen. (Bron: Internet: Duitstalig blinden onderwijs)

De muzikale prestaties werden in het tweede verslag als volgt beschreven:

‘Bijzonder trof ons ook bij die gelegenheid de uitvoering van eenige muziekstukken, waaronder vooral het Grand Septuor van L. VON BEETHOVEN en het Offertorium uit het beroemde Requiem van MOZART. Ook gaven onderscheidene leerlingen blijken van goede vorderingen in de Gregoriaansche kerkmuziek, zoodat er gegronde hoop bestaat dat voor eenige der tegenwoordige kweekelingen dit vak der kunst eenmaal een middel van bestaan kan worden.’

De tekst van een van de liederen, die waarschijnlijk bij deze gelegenheid ten gehore werd gebracht, is bewaard gebleven in een bundel Lieder voor R.K. blinde kinderen en luidt:

Verrukking over het ware gezicht.

*Al ben ik blind, ik zing toch ras,
Maar 'k zou niet zingen mogen
Als 't overal zoo duister was
Gelijk in mijne oogen.
Scheen er geen lichtstraal voor mijn voet
Geen leidstar op mijn wegen,
Noch zielsvuur in mijn jong gemoed
Van Goddelijken zegen.*

Uit de periode, dat Reinhold in Amsterdam werkte, is bekend, dat hij eigen composities schreef. Het boekje, dat begint met een 'daags gebed' voor de blinde, is geschreven in het handschrift van Reinhold sr.

Het schrijfonderwijs

De kinderen leerden schrijven op twee manieren. Allereerst op de schrijfwijze van de zienden. Met potlood werd geoefend om gewone letters te kunnen schrijven. De tweede manier was revolutionair. In 1829 had in Parijs de blinde Louis Braille (1809-1852) een nieuw systeem wereldkundig gemaakt: schrijven door voelbare lettertekens in papier te drukken. Zijn systeem, naar hem het Brailleschrift genoemd, bracht een kentering in de blindenwereld. Een van de pupillen van het Instituut, Gregorius van der Veer, had zelf een machine ontworpen om dit schrift te kunnen schrijven. Op kosten van de Laarder pastoor W. van Duijnhoven was dit ontwerp uitgevoerd en door Gregorius bij gelegenheid van een examen (de open dag in 1846) aan de heer Reinhold aangeboden voor gebruik in het Instituut. Het verslag van 1847 is zeer lovend over de machine, waarmee hele boekdelen, zoals kerkboeken, werden vervaardigd.

Over de reproductie de machine ontstond later twist met Reinhold. Toen twee kinderen uit Groenlo de directie bij hun afscheid bedankten voor het genoten onderwijs, vroegen zij of zij gratis of tegen betaling zo'n machine toegezonden konden krijgen. Pastoor De Beer vond dit een billijk verzoek en besloot de schrijfmachine voor beide kinderen te laten namaken. Hiertoe werd bij Gregorius van der Veer diens machine geleend. Toen Reinhold dit vernam, ontstak hij in woede. Men had op een slinkse manier, zonder hem hiervan in kennis te stellen, de machine gekopieerd. Hij meende bepaalde rechten te kunnen claimen op deze uitvinding. Aangezien hij geen octrooi had aangevraagd was van een claim geen sprake.

In de verslagen wordt Reinhold veel lof toegezwaaid over zijn manier van lesgeven, niet alleen in muziek, maar ook in lees-, schrijf- en rekenkunde. De heren Reinhold waren zelf ook content over de resultaten van hun onderwijs. In een schrijven van 30 augustus 1849 lezen wij:

'Ondergeteekenden, die niets onbeproefd lieten, om onze nog zoo jeugdige inrichting in die weinige jaren, op zulk een hoogen trap te brengen, en daarom des te meer, niet zonder grond ook van het Amsterdamsche Instituut, hetwelk reeds bijna een halve eeuw bestaan heeft, benijd worden.'

Een nieuwe leerling voor het Instituut

In de papieren, berustend bij het Utrechts Archief, bevinden zich lijsten met een opsomming van de kleding die de leerlingen bij hun toelating moesten meenemen:

Jongens:	Meisjes:
3 paar slaaplakens	6 hemden
2 paar kussenslopen	6 borstrokken
8 hemden (6)	6 broeken
2 borstrokken (6)	6 zakdoeken
(6 onderbroeken)	6 paar kousen
6 handdoeken (4)	4 paar sokken
4 paar kousen (6)	4 donkere kleedjes of jakjes
(4 hessen)	4 rokken
2 paar schoenen (idem)	4 boezelaars
(2 paar klompen)	1 baaien en 1 zwarte rok
(1 paar pantoffels)	nachtmutsen
6 zakdoeken (idem)	4 daagsche dito
(4 servetten met banden)	4 zakken
3 pakken bestaande in broek en buis, waar- van een van blauw laken voor uniform	2 paar schoenen
2 paar klompen	1 paar pantoffels
(1 zondags en 1 daags pak)	1 paar handschoenen
2 blauwe kielen gemaakt uniform	4 handdoeken
(1 paar handschoenen)	4 servetten met banden
4 dassen (6 halsdoeken)	1 corset van voren geregen
4 blauwe slaapmutsen	4 overdoekjes
(4 slaapmutsen)	2 nachtjassen
2 petten (idem)	hoed
(1 winterjas naar verkiezing)	doek of mantel naar verkiezing
1 kleebrorstel	
1 schoentrekker	
1 groote en een kleine nap	

Geestelijken uit het hele land probeerden blinden in Laren te plaatsen. Ook Mgr. J. Zwijsen, de bisschopcoadjutor van Den Bosch, meldde kinderen aan bij bestuurslid Hartman. Deze schreef op 13 april 1846 het volgende terug:

'Monseigneur!

De eerw. Heer de Jong heeft mij gezegd, dat UHW twee blinde kinderen gaarne op het Instituut tusschen Laren en Eemnes zag aangenomen, dat deze of hunnen betrekkingen daarvoor jaarlijks twee hondert gulden zouden kunnen betalen; ik heb op onze laatste vergadering deze zaak gunstig voorgedragen, en zoowel uit respect voor Uwe Hoogwaardigheid, als hoop, dat hierdoor ons Instituut meer bekend, en gelegenheid

tot ondersteuning voor hetzelfde worde geopend, is tot de opneming dezer ongelukkigen besloten, en kunnen reeds over 14 dagen worden geplaatst, doch moeten voorzien zijn van 6 handdoeken, 4 servetten, onder en bovenklederen, zoodat de noodige verwisseling onbelemmerd kan plaats hebben. UHW zal mij doch vooraf gelieven kennis te geven, opdat het noodige tot de opneming kan worden in gereedheid gebragt.'

Aangezien het bevolkingsregister pas in 1850 aanvangt zijn er geen persoonsgegevens over de leerlingen in de Larense periode bekend. Voor de periode te Eemnes zijn die er wel: het register van Buitendijk van 1850 meldt de familie 'Reinholt' als bewoners van huis 49a. Bovendien is het register van Tijdelijken en dienstbodenstand bewaard gebleven.⁹ Hierin staan alle leerlingen en twee dienstboden geregistreerd.

De leerlingen waren:

Leonardus Verhooien (uit Gouda, 25 jaar, eerder leerling op het Amsterdamse Instituut), Johanna van Rooy (Groenlo, 23 jaar), Catharina Thijssen (Utrecht, 20 jaar), Johannes Wehry ('s Heerenhoek, 19 jaar), Hendrikus van Rooy (Groenlo, 18 jaar, eerder leerling op het Amsterdamse Instituut), Wilhelmus Lanphen (Blaricum, 16 jaar), Theodorus Hermesen (Nijmegen, 15 jaar), Johannes Peek (Utrecht, 15 jaar), Johanna de Leeuw (Laren, 14 jaar), Cornelis Kanter (Rotterdam, 13 jaar), Theodorus van der Linden (Schalkwijk, 9 jaar), Engelina Spierenburg (Leiden, 9 jaar) en tenslotte Bernardus Kolff (Amsterdam 15 jaar).

Van deze blinden waren er twee, voor wie kost en inwoning door de ouders betaald werd. Voor de anderen werden betaald door de armenzorg of uit de opbrengst van de aandelen in het blindenfonds.

Gooise pupillen

In het instituut hebben, zo ver ik kon nagaan, twee Gooise leerlingen gezeten: Johanna de Leeuw uit Laren en uit Wilhelmus Lanphen uit Blaricum.¹⁰

Johanna de Leeuw, dochter van Willem de Leeuw en Jaapje Vos, werd op 7 september 1835 geboren en was er één van 13 kinderen. Van hen stierven er verschillende al jong. Zes dochters en het jongste kind, een zoon, bleven uiteindelijk langer in leven. Willem was spinner van beroep, wat maar een armoezig bestaan was, zoals blijkt uit het archief van de Armmeesters. Over 1844/1845 wordt aan Willem betaald 'voor sijne dochter' f 1.50 en in 1847/1848 ontvangt de weduwe van Willem de Leeuw eveneens steun.¹¹ Johanna werd in 1846 (na het overlijden van haar vader?) in het Instituut opgenomen. Hier volgt haar kledinglijst met de daarvoor betaalde bedragen:

	Gulden:cent
5 Hemden	5:10
4 zakdoeken	0:68
4 voorschooten	3:00
1 zwarte voorschoot	0:50
2 kraagjes	0:50
1 zwarte pelerine	1:25
3 blauwe katoenen kleedjes	0:15
3 paar kouzen	1:75
4 slaapmutzen	0:50
4 bonte halsdoeken	1:00
3 witte idem	1:00
2 rokken	4.95
4 daagsche mutzen	1:00
3 Zondagsche idem	1:06
1 paar schoenen	1:25
1 paar mofjes	0:25
het gebruik van lakens, sloopen en handdoeken	2:00
Totaal	f 40:79

Uit een brief van Reinhold van februari 1853 komen we meer over Johanna te weten:

‘Dat men ook een meisje van Laren, met name Johanna de Leeuw, aan welke wij ten aanzien hare gebrekkige vermogens en ongelukkig gestel van ze-nuwtoevallen zoveel vlijt besteedden, te huis liet en door Past. Duijnhoven zijn goetvinden een operatie heeft doen ondergaan, vergezeld van een deer-lijk gevolg, grieft ons mede niet weinig, zoodat het arme kind na alle door-gestaane pijnen, ten gevolge dezer mislukte poging, haar nog weinig oog-licht geheel verloor, waarvan ZEW (=Zijn Eerwaarde) vooraf reeds zegde, dat er niets aan verbeurt was, nu verlaten in het spinhok bij haar moeder en zuster, ten deze hunne laste, haar vroeger geluk, van hier zo teer en liefde-rijk verpleegd te zijn geweest, zit te betreuren. Terwijl ik nog vóór die ge-wigtige onderneming de menschlievende hulp en kunde van professor Vro-lik deswegens te consuleren prees en aanbeval, blijft de niet opvolging mij-ner goede raad alzoo geheel op de uitvoerders berusten.’

Uit een ‘lijst van blinden kinderen, welken te Maseyk opgenomen en verpleegd worden’ blijkt, dat de 18-jarige Johanna in september 1853 in het Belgische In-stituut te Maaseik waar ze op 7 mei 1855 overleed.

Over Wilhelmus Lamphen, geboren in 1834 te Blaricum, vinden we de volgende nota:

Nota van voorschot aan den jongeling Lamphen; 1849	
Een zakdoek 20 c polsen 30	0:50
Een paar kousen	0:50
Kleermaken	0:30
drie Hemden	1:80
Schoenlappen	0:15
Een borstrok en onderbroek	1:60
Voor 't vermaken van een present gekregen jas	1:50
voor een pak verstellen	0:65
aan goed voor lappen	0:82
Klompen 40 c pet 90 c	1:30
Schoenlappen 10 c en 05	0:15
buis, broek en vest versted	0:55
twee paar Kousen	1:20
Schoenmaken	0:20
Wasch- stop- en naailoon	11:00
	22:22
van het Jaar 1848	23:57
Voldaan	45.79

Wilhelmus zat al langer op het Instituut. In een brief uit 1846 verzocht Reinhold aan de directie om voor Willem kleding te mogen laten vervaardigen op kosten van het Instituut, 'daar wij bij herhaalde aanvragen hierin van de ouders of betrekking, die zeer behoeftig zijn, niets meer verwachten kunnen.'

Een stoelenmatter aan het werk. (Uit: Anderhalve eeuw onderwijs aan blinden, Huizen 1958)

Willem ging na de opheffing van het Instituut terug naar Blaricum. Daar verdiende hij de kost als stoelenmatter. Dat beroep werd vermeld bij zijn overlijden op 58-jarige leeftijd op 11 februari 1892. Hij was ongehuwd en woonde in het huis met huisnummer 153.

Voorboden van een naderend eind

In mei 1848 werd in het kasboek opeens de huur van een boerderij voor een bedrag van f 40 genoteerd. Hier wilde Reinhold voor

eigen gebruik groenten en fruit verbouwen. De directie maakte bezwaar maar Reinhold bleef vastbesloten. De pacht zou hij zelf betalen en zijn gewone werkzaamheden zouden er niet onder lijden. Het voornaamste bezwaar van de directie was echter, dat eventuele opbrengsten het blindenfonds nadelig konden beïnvloeden. Bovendien vreesde men, dat de blinden onnodig in aanraking konden komen met andere mensen(!).

Er was in Laren nogal wat ophef over Reinholds boerenwerk, want De Beer schrijft over 'nijd van de boeren', waardoor de boerderij afgestoten moest worden. Was dit ook een reden voor de verhuizing in 1850 naar Eemnes? Er was in ieder geval nog een andere ook. Binnen het gezin Reinhold bestonden problemen. Op 5 november 1848 schreef Reinhold aan pastoor De Beer dat zijn vrouw en zijn dochter Naatje twee blinde meisjes uit Groenlo bij hun aankomst onheus hadden behandeld. Ook over het gedrag van de twee zonen bestonden klachten. De Beer schrijft aan aartspriester Hartman over de 'alleronmenselijke onrechtvaardigheid (de blinden) dagelijks aangedaan'. Een van de zonen werd beticht van misbruik van de blinde meisjes. Ook was er een kwestie rond de ziekte van een van de dochters van Reinhold.

De Beer en Van Duijnhoven gingen met het gezin praten. Er werden afspraken gemaakt over een betere behandeling van de blinden; beide pastoors zouden hierop toezien. Toen Reinhold hierop werd aangesproken, antwoordde deze echter dat hij zijn familie niet kon dwingen.

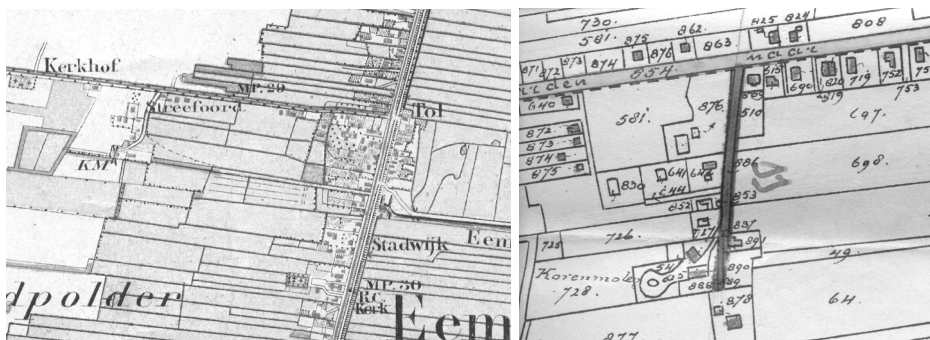
Natuurlijk staat niets van de moeilijkheden in het nieuwe directieverslag van 2 mei 1849 vermeld:

'In het algemeen heeft dit examen (in augustus 1848) de Directie nog meer in hare overtuiging bevestigd, dat de moeite en voortdurende opofferingen tot de instandhouding van dit gesticht vereischt, ruimschoots worden vergoed door de heilzame vruchten welke het voortbrengt.'

In een brief van 21 mei 1849 schreef Hofman echter aan Hartman:

'Iets moet geschieden, de vrede te herstellen zal het beste zijn. Kan de vrede niet op een stevige voet hersteld worden, dan dunkt mij het geheele Instituut, hoe onaangenaam dat schijnt of zijn moogt, op te geven, als het beste. Want op den duur houden wij dit niet vol.'

J. Hartman vroeg op 23 juli in een brief aan Mgr. Zwijsen 'om het Instituut van perzonen te voorzien, geschikt voor de Inwendige Directie en noodige opleiding der tweeslachtige blinden. Of zouden wij ze verdeelende bij twee andere inrichtingen bijgevoegd kunnen krijgen of zouden wij ze in bestaande Blindeninstituten b.v. te Maaseijck kunnen besteden?' Inmiddels werd het contract met

Een kaartje van Eemnes (1885), waarop Streefoord staat aangegeven. Op het kaartje rechts is perceel no. 876 boerderij Streefoord. De donkere weg is de Molenweg, de lichte weg (854) is de straatweg van Naarden naar Amersfoort, de huidige Laarderweg.

Reinhold, zeer tegen diens zin, omgezet in een jaarlijks opzegbare overeenkomst.

De Eemnesser jaren

Begin 1850 verhuisde het Instituut naar een pand in Eemnes-Buiten genummerd 49a. Het nieuwe huis, evenals het pand in Laren eigendom van Van Aken, was een herenhuis, dat net als de bijbehorende boerderij Streefoord heette. Het lag vlak bij de korenmolen van Eemnes aan de straatweg naar Laren. In een koopakte staat het als volgt omschreven:

‘Een kapitaal en zeer riant gelegen herenhuizinge...in den jare 1840 geheel nieuw...opgebouwd, voorzien van eene spatieuze gang en vier royale benedenkamers, waaronder eene suite, en twee ruime bovenkamers, provisiekamer, keuken, kelder en ruime droogzolder mistgaders dienstbodenkamer en alle verdere gemakken, welke tot een goede woning...wordt vereischt.’

Er was bovendien een grote siertuin met groententuin en vruchtbomen bij. Over de nieuwe behuizing schrijft Reinhold:

*‘deze inrichting is provisioneel gevestigd op Streefoord, gelegen aan de Straatweg, tusschen de dorpen Laren en Eemnes, dat om de gunstige ligging, frissche lucht en doelmatige beantwoording der ruime Huizinge voor de gezondheid der kinderen zeer bevordelijk is’.*¹²

Als men bedenkt, dat het gezin Reinhold uit vader, moeder en vijf ongehuwde volwassen kinderen bestond en er 13 blinden en nog twee dienstboden in het

instituut woonden, dan vraagt men zich af, hoe iedereen en alles in ‘de ruime huizinge’ een plek gevonden heeft.

De rekening van de verhuizing naar Eemnes geeft ons een indruk van wat er zoal in het Instituut aan leermiddelen aanwezig was. Op deze rekening komen huishoudelijke voorwerpen en meubels als tafels en bedden niet voor. Mogelijk verhuisde Reinhold die zelf met zijn paard en wagen.

Rekening specifiek wegens de uitgave voor het R.K. Blinden Instituut

1 Engelsch Piano van Broadwood	f 650:00
1 Inlandsch idem van Sandbergen	300:00
1 idem idem Meyer	200:00
1 driesnarige vleugel	195:00
1 tweesnarige idem	90:00
3 Schrijfmachines	20:00
1 Rekenbord en cijfers	5:50
1 Kast met looden letters	20:70
1 Stel Kapitale letters en leestekens	5:60
3 Stel groote cijfers	6:30
1 Kast met houten letters en zetbordjes	24:25
1 Zak met voorraadblokjes	5:10
1 Landkaart	6:00
18 Schooltabourets	13:00
1 Kagchel en pijpen	29:50
1 ijzeren Kagchelhek	12:40
Voor het verhuizen van Laren naar Eemnes	20:80
Huishoudelijke uitgave	1195:35
	f 2800:00

In de jaren te Eemnes hebben kinderen en begeleiders de secretaris van de directie, pastoor De Beer, ongetwijfeld vaker ontmoet dan voorheen. Zij waren parochiaan in zijn parochie. In de kerk was voor de blinden op het koor een bank gezet. Daar zongen zij soms tijdens de diensten. Van een goede verstandhouding tussen de familie Reinhold en de pastoor en andere inwoners van Eemnes kunnen we in die jaren niet spreken. Zo beticht Reinhold de pastoor later in zijn klachtenbrieven aan allerlei hogere geestelijken van opruiing van het dienstpersoneel.

De opheffing van het Instituut

Hoewel de huisvesting in Eemnes misschien beter was dan in Laren, hebben de blinden er niet lang van mogen genieten. De directie besloot in 1850 tot ophef-

ving van het Instituut en tot overplaatsing van de leerlingen naar het instituut te Maaseik. Reinhold beschreef later hoe dit z'n werk ging:

'Den 18 October 1850 ligt nog vers in mijn geheugen. Hoe ik door Pastoor Van Duijnhoven en De Beer in de navolgende bewoordingen des avonds tusschen licht en donker met hevigheid aangesproken werd: "Is de huur van het huis tegen aanstaande Mei niet uit?" Waarop ik antwoordde: "Ik meen van ja, Pastoors". "Nu dan," hervatten zij weder, "gij moet zorgdragen, dat vóór November de opzegging daarvan geschiedt, anders hebt gij het voor je broek; want het Instituut houdt op. Ik zou je aanraden naar een heenkomen rond te zien."

Wilhelmus de Beer (1800-1877). Hij was van 1835-1841 kapelaan, daarna tot 1877 pastoor van Eemnes. Vanaf 1853 was hij tevens deken van het dekenaat Amersfoort.

Pastoor de Beer bracht op 12 augustus 1851 de eerste groep blinden naar het Instituut voor doofstommen en blinden in Maaseik, dat in datzelfde jaar was uitgebreid met een fraterklooster voor blinde en doofstomme jongens. De groep bestond uit: Joannes Theodorus Peek, geboren te Utrecht en 17 jaar oud, al 8 jaar in het Instituut; Theodorus Hermesen, geboren te Nijmegen en 18 jaar oud, 6 jaar in het Instituut en Engelina Spierenburg, geboren te Leiden en 11 jaar oud, 4 jaar in het Instituut. Een blinde jongen, de 13-jarige Dirk van der Linden afkomstig uit Schalkwijk, werd op 23 september naar Maaseik gebracht. Een onbekend aantal andere blinden vertrok in de tweede helft van 1851 naar het Blindeninstituut 'De Bonte Mantel' in Amsterdam. De betalingen van loon aan Reinhold werden per 3 juli 1851 stop gezet, ofschoon enkele blinden tot het laatst bij de familie Reinhold bleven wonen. De uit Rotterdam afkomstige Cornelis Kanter vertrok pas in 1853 naar Loosdrecht en zeker één blinde ging met de Reinholds mee naar Velp.

De eindafrekening

Men heeft pogingen ondernomen om voor Reinhold een andere betrekking te vinden. In een brief van 25 maart 1852 raadde aartspriester Vermeulen Reinhold aan te solliciteren naar de functie van organist te Kuilenburg (Culem-

borg) en de overgebleven blinde kinderen mee te nemen, omdat er in die streek veel stoelenmatters werkzaam waren. Wellicht waren de voorwaarden voor Reinhold niet acceptabel of is zijn sollicitatie op niets uitgelopen: de aanstelling gaat niet door.

Het ontruimen van het Instituut verliep zonder moeilijkheden. Op 16 augustus 1852 werden alle goederen, voornamelijk bestaand uit ledikanten en beddengoed, naar Laren vervoerd waar ze werden geveild op 3 september. Het gezin dat nog enige tijd in het Instituut bleef wonen, kon met hulp van vrienden en bekenden de huur maar net opbrengen. Op 8 juni 1853 verhuisden zij naar Velp (bij Grave).¹³ Na veel getouwtrek werd eind 1854 een finale afrekening met de directie gedaan. Het door vader en zoon Reinhold ondertekende stuk luidt:

'De ondergetekenden Christianus Samuël Reinhold en Christianus Johannes Reinhold, vroeger te Eemnes thans te Nijmegen wonend verklaren van den Weleerw. Hr. J. Hartman te Utrecht wonende, ontvangen te hebben eene som van drie honderd gulden, als geheel onverplichte tegemoetkoming van de ontbondene directie van het R.K. Instituut voor Blinden, welke directie ons ondergeteekenden, reeds vóór de algeheele ontruiming en opheffing van het lokaal te Eemnes, gediend hebbende tot gezegd Instituut, ingevolge de tusschen haar en ons ondergeteekenden bestaan hebbende overeenkomst, geheel uit elken hoofde, zonder eenig voorbehoud onzer zijds, voldaan heeft. Nijmegen den 8 Dec. 1854.'

Daarmee kwam een einde aan een sociale voorziening die uniek was voor katholiek Nederland. Acht jaar na de sluiting, in 1859, werd in Grave opnieuw een begin gemaakt met onderwijs aan katholieke blinde kinderen, het Blindeninstituut Sint Henricus. Eerst alleen aan jongens, later ook aan meisjes, gescheiden en onder leiding van religieuzen.

Bronnen

1. Prof. dr. I.C. van Houte, *Anderhalve eeuw onderwijs aan blinden, 1808-1958*, Huizen 1958, p. 8-28. Het onderwijs aan doofstommen in ons land was al in 1870 te Groningen van start gegaan.
2. J. F. Reesinck en Jan Bresser (red.), *Schoolstad; een eeuw vrijheid van onderwijs in Nederland, 1848-1948*, 's-Gravenhage 1950, p. 201.
3. H.J. Lenderink, *Het Blindenwezen in en buiten Nederland*, Amsterdam 1904, p. 123.
4. Zie: J.V.M. Out, *De Kerk in het Midden*, Eemnes 1987, p. 28; en J.V.M. Out, 'Duizend jaar het Gooi, de Gooiers en hun onderwijs', in *Ach Lieve Tijd*, dl 10, p. 231-234.
5. Nu 'Sensis' geheten. Het archief is opgenomen in het Katholiek Documentatie Centrum te Nijmegen.

6. Archief Koninklijk Instituut Visio in Huizen: Minuutnotulen van het bestuur en Ingekomen brieven; en Archief Instituut voor Visueel Gehandicapten Henricus te Grave (archief nr. 389 in het Katholiek Documentatie Centrum te Nijmegen), nr. 188, 221 en 222 (nr. 222 zijn aantekeningen uit het Huizer archief).
7. Het Utrechts Archief: De archieven van de Aartspriesters van de Hollandse Zending, inventaris 16, nr. 1566-1573.
8. Voor enkele plaatsen is het aantal aandelen berekend aan de hand van het opgebrachte totaalbedrag tot en met mei 1844.
9. Gemeentearchief Eemnes, inventaris 1813-1948, nr. 988 en 989.
10. Met dank aan mevr. B. van Wijk-Blom (van de Historisch Kring Eemnes) voor gegevens betreffende de Gooise pupillen en het kadaster van Laren.
11. Gemeentearchief Laren, L 180.
12. H. van Hees, 'Huize Streefoord te Eemnes', in het tijdschrift Historische Kring Eemnes, jrg. 5 (1983) nr. 4, p. 122-127.
13. De publieke veiling van het Herenhuis "Streefoord" vindt ruim een maand later plaats (Gem. Arch. Amersfoort: Repertoire Notaris Harmanus Pen, B 001 e 001: nr 1812, d.d. 27-07-1853).

GEZOCHT

mensen die interviews willen afnemen

Bedoeling: oudere Eemnessers of mensen die in Eemnes gewoond hebben gaan interviewen.

- Geen vaste werktijden. Je gaat lekker je eigen weg.
- Prettige collega's. Goede begeleiding.
- Veel voldoening is de beloning.

Voel je er wat voor? Neem contact op met:

Henk van Hees - Kerkstraat 15 - 3755 CK Eemnes – 5389849

Namen bij foto van mevrouw Van Ogtrop

In de vorige aflevering van ons kwartaalblad stond een interview met mevrouw E. van Ogtrop, de echtgenote van de voormalige burgemeester van Eemnes. Bij dit artikel waren een aantal foto's geplaatst o.a. een foto uit 1948, die de gidsen (verkennerij) aan mevrouw Van Ogtrop cadeau hadden gedaan bij haar afscheid van Eemnes. Veel namen van personen op die foto wist mevrouw Van Ogtrop niet meer te noemen. Na een oproep in ons blad om nadere informatie kwamen enkele reacties binnen, zodat nu vrijwel alle namen bekend zijn. Dit wilden we onze lezers niet onthouden. De volledige lijst vindt u nu op de volgende pagina.

Onze speciale dank gaat uit naar mevr. G. van Dijk-Makker uit Mook en mevr. T. Engelberts-Hoofd uit Hilversum die vooral geholpen hebben bij het achterhalen van de namen.

Wanneer er nog mensen zijn die de twee niet-geïdentificeerde personen kunnen achterhalen dan houden wij ons aanbevolen.

*Marga van Kleinwee
Tel. 035 - 5389849.*

Opknappbeurt Oudheidkamer

Iedere keer zijn wij weer verrast dat er mensen zijn die spontaan reageren als er hulp wordt gevraagd. Zo ook bij de oproep aan onze leden in het kwartaalboekje van de HKE voor het witten van plafond en wanden van de tentoonstellingsruimte. Zes mensen gaven gehoor aan de oproep. Rondom de kerstdagen werd er door deze vrijwilligers hard gewerkt. Resultaat, de tentoonstellingsruimte en toiletten zien er weer fris uit.

Wij zij de vrijwilligers:

Hans Achthoven,
Jaap Groeneveld,
Hans Kleinhoven,
Jan Perier,
Peter Scholte en
Gerard Wortel die tevens voor de steigers zorgde

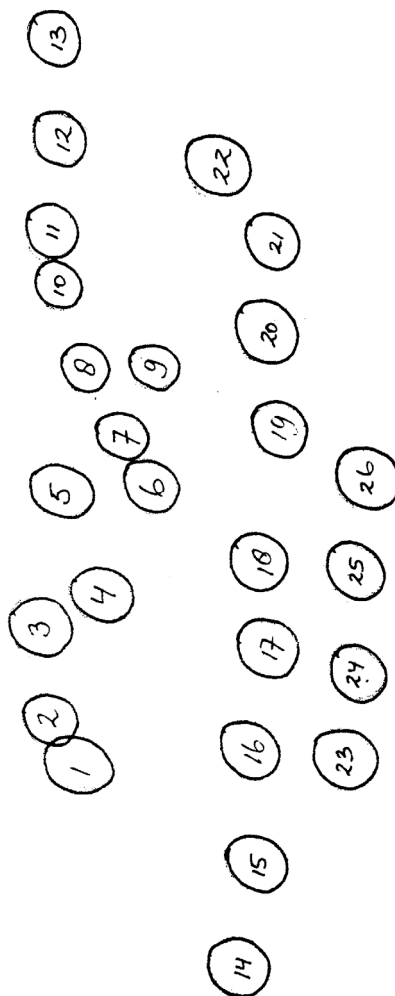
zeer erkentelijk voor hetgeen zij onder leiding van Reinier Ruizendaal voor de Historische Kring hebben gedaan.

Heel hartelijk dank

Jan van Wijk

HKE-25

- 1) Kapelaan Donders
- 2) Gerrit van 't Klooster (1884 – 1966)
- 3) Klaas Makker
- 4) Elisabeth-Antonia van 't Klooster-de Jong (1883 – 1951), gehuwd met nr. 2
- 5) Hillegonda Makker-van Bentum (1884 – 1959), gehuwd met nr. 3
- 6) Nellie Brouwer
- 7) onbekend
- 8) onbekend
- 9) Truus van 't Klooster
- 10) Tonie van Klooster (1915 – 1998)?
- 11) Mevrouw E. van Ogtrop
- 12) Cees van Wegen (1910-1978)
- 13) Pastoor Spruijt
- 14) Jos Rigter, gidsenleidster uit Blaricum, onderwijzeres in Eemnes
- 15) Bep van Oostrum
- 16) Marietje Eek
- 17) To Hoofd
- 18) Gerarda Makker (Grad) (leidster)
- 19) Annie van 't Klooster (leidster)
- 20) Jopie Kuijer
- 21) Sjaantje de Gooijer
- 22) Mej. Van den Bergh, gidsenleidster uit Blaricum, leidde de Eemnesser meisjes op.
- 23) Coba van Hamersveld
- 24) Stien Hilhorst
- 25) Catrien van Wegen
- 26) Annie Post

HKE-27

Interview met Jan Out

Door HENK VAN HEES

Dit jaar is het 25 jaar geleden dat de Historische Kring Eemnes werd opgericht. Jan Out was de man, die daarvoor het initiatief nam. Daarom leek het ons op z'n plaats om een interview met Jan te organiseren, waarmee we de viering van ons zilveren jubileum willen starten.

Ik ben een echte Bussummer; mijn vader is in Brazilië geboren en mijn moeder in Bussum. De familie Out is vanuit de omgeving van de Purmer, de Schermer en de Beemster, waar ze generaties lang woonden, naar Bussum gekomen. Door de armoede is mijn grootvader in 1914 met zijn gezin naar Brazilië geëmigreerd. De Braziliaanse regering lokte emigranten door ze allerlei privileges aan te bieden. Ze mochten per kind gratis een grote hoeveelheid bagage meenemen en ze hadden vrije vaart daar naar toe. Als ze voor een contractperiode van minimaal zes jaar daar bleven, was de schuld kwijtgescholden. Dan mochten ze daar doen wat ze wilden. Toen het gezin met de boot naar Brazilië ging, was mijn oma al 7 maanden in verwachting van mijn vader. Die is daar geboren, in Ponta Grossa, dat is tegen Argentinië aan. Daar hebben ze zeven jaar gewoond. Mijn vader was zeven jaar toen ze teruggingen naar Nederland, omdat mijn oma zo'n heimwee had. Vanwege de Eerste Wereldoorlog konden ze niet eerder terug en ook de contractsduur zat een beetje in de weg. In 1921 kwamen ze terug in Bussum. Daar woonden ze een aantal jaren en toen begon het bloed weer te kriebelen en zijn ze naar Frankrijk verhuisd. Mijn vader heeft als jongen van een jaar of twaalf nog bijna drie jaar in Frankrijk gewoond. Ook dat project ging helemaal niet goed en toen zijn ze toch weer naar Bussum terug gegaan.

Mijn vader heette Antonio Geraldo Oswaldo Out. Portugese namen. Mijn moeder was Thedora Gerharda Degger. Van een familie die oorspronkelijk uit de omgeving van Deventer kwam. Na het Franse avontuur zijn mijn grootouders altijd in Bussum blijven wonen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft mijn vader een tijdlang in Duitsland gewerkt. Hij heeft ook nog in Frankrijk gewerkt; daar werd hij door de Duitsers te werk gesteld. Hij was huisschilder van beroep. Op 11 juni 1941 ben ik in Bussum geboren. Ik ben de oudste, de Pater Familias, zoals mijn vier broers en mijn zus zeggen.

Mijn eerste herinneringen dateren uit de tijd dat ik drie jaar was (1944). Toen

Jan Out als grenadier bij de Koningscompagnie in Arnhem (1964). Zonder bril!

overleed er een zusje van mij. Die herinneringen kan ik nog helemaal voor me halen. Ze is overleden door honger en ziekte. Ik zie nog de Duitsers voor me, die rond het huis aan het oefenen waren. We woonden eerst bij Concordia, een bekende Bussumse bioscoop in die tijd. Daarna zijn we verhuisd naar de Hilversumse kant van Bussum, bij de hei. Daar heb ik een heerlijke jeugd gehad. Heerlijk spelen op de hei.

Grote verandering op 12-jarige leeftijd.

Ik zat op een broederschool in Bussum en ik had wel eens gezegd dat ik missionaris wilde worden. Vroeger kwamen er soms paters op school om te vertellen over de missie en films te vertonen. Op zekere dag was er een Witte Pater geweest, in vol ornaat met een rode fez op zijn hoofd en dat maakte zo'n indruk op me dat ik dacht: dit wil ik ook worden. Die broeders, die waren wel slim. Ze hoorden dat ik pater wilde worden en vroegen: "Wil je het niet eens proberen in Maastricht op het Juvenaat van de Broeders van Maastricht?" Zo kwam ik als 12-jarige in 1953 in Maastricht terecht. Terwijl ik eigenlijk timmerman had willen worden, ging ik nu een opleiding tot onderwijzer tegemoet. Eerst volgde ik de vierjarige MULO. De opleiding was in feite drie jaar, maar ik ben een jaar blijven bakken. Daarna volgde ik daar de vierjarige opleiding voor onderwijzer.

Belangstelling voor geschiedenis.

Op de Kweekschool in Maastricht is mijn belangstelling voor geschiedenis ontstaan. Maastricht met z'n ondergrondse gangen, met z'n Vrijthof, het Pandhof bij de Sint Servaaskerk (een voormalig kerkhof) waar toen opgravingen waren. Daar kwamen allemaal van die stenen kisten tevoorschijn uit de vroeg-christelijke tijd. Ik heb die opgravingen gezien en dat interesseerde me ontzettend. Ik vond Maastricht een stad met een bijzonder rijke historie. Op die kweekschool waren leraren die zeer enthousiast over de geschiedenis konden vertellen. Zo is bij mij vooral de interesse ontstaan voor eigen stad en streek. Het ging bij mij niet zo om die algemene geschiedenis, maar meer om wat je zelf kunt constateren. Ik heb altijd interesse voor kerken gehad en dat is daar ook ontstaan.

Na mijn onderwijzersopleiding ben ik aan het noviciaat (proeftijd in het klooster) begonnen. Je liep dan al wel in toog maar droeg nog geen wit boord. Ik was toen 20 jaar.

Je bent er dus vrij lang van overtuigd geweest dat je de religieuze kant op wilde gaan?

Jaa, jaa, moet je horen, wij waren met 40 jongens van dezelfde leeftijd, die verder hobbelden en met elkaar een prettig internaatsleven leidden en hoe moeilijk sommigen dat ook vonden, ik heb het nooit moeilijk gevonden. Het was veel luxer en veel rijker wat cultuur betreft dan dat ik thuis gehad zou hebben. Bij ons thuis was het echt armoede.

Waar bleef dat idee om missionaris te worden?

Wij kregen regelmatig een missionaris op bezoek, die iets vertelde en dan dacht je: Ja, dat is toch wel leuk. Ik herinner me nog een of andere oude bisschop, die pionier in Nieuw-Guinea was geweest en die het Koningin Wilhelminagebergte had ontdekt. Hij kwam bij ons met dozen vol dia's en ging er heel enthousiast over vertellen. Zo werd je toch wel iets gevoed en dacht je: dat is leuk, vooral het avontuurlijke erachter. Andere achtergronden werden ook wel toegelicht. Toen het op een gegeven moment serieus begon te worden en je moest kiezen om het klooster in te gaan met alle consequenties, toen begon er bij mij iets te kriebelen; ik dacht: dat is toch niet echt iets voor mij. Ik herinner me dat ik in een boterkelder botervlootjes stond te vullen voor een heel groot klooster waar 120 broeders woonden en toen dacht ik: wat ben ik hier nu eigenlijk aan het doen? Ik vroeg me af of ik zo moest doorgaan met de gehoorzaamheid, de zuiverheid en de armoede als geloften. Na vijf maanden noviciaat stond het bij mij vast dat dit niet mijn weg was. Mijn vrouw Corry kende ik toen nog niet.

Ik ben weggegaan uit het klooster en ik ben een baan gaan zoeken. Ik kwam terecht op een school aan de Minstraat in Utrecht. Daarna ben ik op de Kweekschool in Amsterdam mijn hoofdakke gaan halen. Vervolgens moest ik de militaire dienst in waar ik tot dan toe vrijstelling voor had gehad.

Militaire dienst

Ik ben bij de Grenadiers geweest, bij de Koningscompagnie in Arnhem, dat zijn die mannen met die grote berenmutsen op, die bij parades aanwezig moesten zijn. We noemden het wel eens spottend de poetscompagnie, we moesten ontzettend veel poetsen. Ik heb daar gezeten met een heel groot contingent Rijnschippers. Allemaal onderwijzers samen met een heleboel van die jongens, die op de Rijnvaart zaten. Die onderwijzers waren allemaal de geleerde heren en die Rijnschippers waren jongens die zo van de lagere school af de Rijnvaart op gegaan waren. Als er het een en ander geschreven moest worden, was het altijd: "Hé, onderwijzer, kan jij dat niet even voor mij doen?" Ik heb ook nog zo'n berenmuts op mijn hoofd gehad. De sergeant-majoor zei altijd: brildragen dat kan niet als je zo'n ding op je kop hebt en ik ben zo blind als een mol zon-

der bril. Op een gegeven moment kreeg ik het toch voor elkaar dat ik mijn bril mocht dragen. Daar in dienst, vond de sergeant-majoor mij een eigenwijze rotzak. Ik had ontzettend veel privileges want ik schreef stukjes voor het blad van de koninklijke vereniging "De Garde". Dat was het blad van alle Garderegimenten. Ik schreef daarin verslagen van alle oefeningen en daarbij noemde ik de sergeant-majoor steeds en daar was hij trots op! Later heb ik er een onderscheiding in brons voor gehad. Ik heb er een ontzettend leuke tijd gehad omdat we zo goed met elkaar over weg konden. We zijn met de hele compagnie, zo'n 100 man, op dezelfde datum opgekomen en ook op dezelfde datum afgewaaid. Dat was toen uniek. Deze compagnie is later nog eens op herhaling geweest en toen moest jij (*HvHees*) voor mij op de Mariaschool invallen. Die herhaling is een feest geweest.

De derde klas van de Mariaschool in 1965; de eerste groep die Jan Out op de Mariaschool onder zijn hoede kreeg.

Achterste rij v.l.n.r. Miep Rigter, Bea van Hamersveld, Florence de Bekker, José van Hamersveld, Rina Hoofd, Emma Benschop, Nellie van Leeuwen, Corrie Elders, Tonie van Klooster, Margriet van 't Klooster, Betsie Schouten, Tineke Stoutenburg, Jan Luijf.

Middelste rij v.l.n.r. Linda Brouwer, Mariël van Wegen, Marja Schouten, Monica v.d. Hoven, José Hoogland, Nicoline Eggenkamp, Ellen Snijders, Timo Rigter, Kees Stalenhoef, Frans Wittebrood, Peter Staal, Josepha van 't Klooster, Jackie van Wegen.

Voorste rij v.l.n.r. Harrie v.d. Wardt, Tijmen Post, Theo v.d. Wardt, Gerard v.d. Wardt, Honoré van Leeuwen, Eric Vos, Bert Hoogeboom, Hans Horst, Bertus Post, Wim Makker, Bennie de Bruijn, Gerard van Klooster, Theo Rigter.

Wandelend door Muiden is Jan Out in gesprek met het bestuur en redactieleden van "Tussen Vecht en Eem" (1978). V.l.n.r. Martin Heijne (secretaris), P.M. Vrijlandt, W.G.M. Cerutti (voorzitter), Willem Gross (directeur VVV), E. Scheltema-Vriesendorp en Jan Out.

Naar Eemnes.

Na de militaire dienst kwam ik op 1 januari 1965 in Eemnes terecht. Ik kon eerder uit dienst komen omdat ik in Eemnes een baan kreeg. Ik woonde toen nog in Bussum. Ik leerde Corry Terlien uit Hilversum kennen en in 1970 zijn we getrouwd. In 1971 konden we een huis in Eemnes krijgen en sindsdien wonen we hier op de Raadhuislane 87. We konden toen makkelijk aan een huis komen. Binnen een maand was alles geregeld. Ik begon in 1965 op de Mariaschool bij meester Bisschop. Ik kende Eemnes toen nauwelijks. We reden er wel eens door heen als we op koninginnedag naar het defilé in Soestdijk fietsten. Ik ben hier eens gaan rondkijken en vond het er leuk uit zien. Vooral het schoolgebouw trok me wel. Ik dacht: ik probeer het gewoon. Ik had toen wel zo'n 20 sollicitatiebrieven geschreven. Maar ze moesten moeite doen om mij de dienst uit te krijgen; ze moesten een request aan de minister schrijven. Hier in Eemnes hadden ze er wel zin in om dat te doen en het is gelukt! Toen ik hier begon, moest ik elke week een middag les geven aan de 5^e en 6^e klas van meester Bisschop. Vanaf dat moment ben ik me gaan verdiepen in de geschie-

denis van Eemnes. Ik wilde daar wat mee doen in mijn lessen. Ik dacht: ik sta hier op een school vlakbij zo'n oude kerk; van die kerk zou ik wel meer willen weten. Toen ben ik gaan grasduinen en ben ik met de kinderen eigenlijk een soort heemkunde gaan doen. Ik moest er zelf ontzettend veel voor opzoeken want ik wist er ook niet veel van. Terwijl ik bezig was met de geschiedenis van Eemnes dacht ik: wat weet ik eigenlijk van mijn geboortedorp Bussum? Toen kwam ik op het idee om eens te gaan kijken wat ik zou kunnen vinden over de geschiedenis van Bussum. Ik werd verwezen naar Naarden en kwam daar in contact met Henk Poolman, die er als archivaris te werk was gesteld. Hij liet me het archief van Bussum zien en hielp me bij het ontcijferen van de oude archieven. Dit onderzoek is uitgemond in het schrijven van een vrij dik geschrift over de Bussumse geschiedenis. Iemand zei me: dat moet je uitgeven; het is toen buiten mijn weten om voorgelegd aan een commissie, die kandidaten selecteerde voor de Hilversumse cultuurprijs. De gemeenteraad heeft mij daarop in 1971 de aanmoedigingsprijs van de gemeente Hilversum toegekend. Daarna werd er contact gelegd met een uitgever en verscheen mijn boek "Die van Lage Bussum". Dit was het eerste grotere werk, dat ik geschreven heb.

School

Met de schoolkinderen ben ik allerlei projecten gaan doen op het gebied van geschiedenis. We hebben b.v. meegedaan aan een project waarbij we allerlei gevelstenen inventariseerden. Dit was door de provincie Utrecht op poten gezet. Alle kinderen gingen als speurneuzen door Eemnes en ze vulden op kaartjes in wat ze gevonden hadden. Ook heb ik wel eens een wedstrijd uitgeschreven waarbij de kinderen allerlei zaken binnen Eemnes moesten opzoeken. Eén van de opdrachten was bijvoorbeeld: teken het vlechtwerk, dat je bij de dakrand ziet van een boerderij. Hans Brits heeft toen gewonnen en kwam met een foto in de krant. In Eemnes werkte ik alleen met kinderen aan de geschiedenis; ik voelde me een beetje alleen staan. Ik vroeg me af of er ook volwassenen waren, die iets aan de geschiedenis van Eemnes wilden doen. Toen ben ik mensen bij elkaar gaan zoeken, die wel belangstelling op dit gebied hadden. Dat is eigenlijk het begin geworden van de Historische Kring Eemnes. Voor die tijd waren er nog niet zoveel historische kringen in de omgeving. Wel ben ik enige tijd lid geweest van de kring van Baarn. Daar hadden ze b.v. vrij veel documentatie van Groeneveld.

TVE (Tussen Vecht en Eem)

Ik wilde al eerder iets in een vereniging samen met anderen gaan doen, op historisch gebied dan. In 1969 werd ik lid van de Vrienden van het Goois Muse-

In februari 1979 worden de eerste exemplaren van het boekje "Van Schuurkerk tot Waterstaatskerk", geschreven door Jan Out, aangeboden. Mevrouw Janny Vermeulen-Groen ontvangt een exemplaar van Jan Out. Tussen hen in zit Bep Marree-Rutges, onderwijzeres aan de Mariaschool.

um. Ik was nog maar nauwelijks lid geworden en toen werd die club al weer opgeheven. Men wilde toch een andere organisatie gaan stichten en dan het liefst voor de hele regio tussen Vecht en Eem. Toen ben ik samen met Peter Bakker, een restauratietimmerman, P. Renou, Kl. Sierksma van de Stichting Heraldiek en Banistiek, werkzaam bij de NOS, P.W. de Lange en A.J. Kölker, de provinciaal archivaris van Noord-Holland, de Stichting "Tussen Vecht en Eem" begonnen. Ik ben dus één van de oprichters van TVE.

Was het ook niet het beleid van TVE om in zoveel mogelijk gemeenten historische kringen op te gaan richten? Je zei wel dat jij behoefte had aan samenwerking maar was het ook niet een soort missie om kringen op te moeten richten?

Ja. Ik heb ook lange tijd in de redactie van het blad van TVE gezeten. De redactie vergaderde altijd met het bestuur. Die bestuursleden waren: de heer O.L. van der Aa, R.W.V. baron Van Boetzelaer, Dr. A.C.J. de Vrankrijker en zulk

soort mensen; in gezamenlijk overleg werd bekeken in welke plaatsen nog geen historische kring actief was en meestal organiseerden we dan in zo'n plaats een Open Dag, ergens in mei. Daaruit kwamen dan soms initiatieven tot het oprichten van een kring voort. Zo ben ik betrokken geweest bij het oprichten van diverse kringen.

Gezin

Ondertussen ontstond ook mijn gezin. Er kwamen twee zonen. In 1971 is Martijn geboren en in 1975 Jeroen. Daar had ik nog wel tijd voor.! Ik kreeg in die tijd van De Europese Bibliotheek uit Zaltbommel het verzoek om een ansichtkaartenboekje van Eemnes te maken. Dat werd in 1974 uitgegeven en met de voorbereidingen heb ik vooral ervaren dat ik als eenling bezig was. Daar miste ik de samenwerking met anderen, zoals die later met "Eemnes in grootmoeders tijd" wel gerealiseerd werd. In 1975 vierden we het eeuwfeest van het katholiek onderwijs in Eemnes en daarvoor heb ik ook een boekje geschreven. Toen heeft het eeuwfeestcomité o.l.v. Bertus Vesters me geholpen om de namen op

Jan Out tussen zijn leerlingen op het schoolkamp in Leusden in 1982.

te sporen van de kinderen, die op de oude schoolfoto's stonden.

HKE

In 1979 heb ik toen uiteindelijk een groep mensen bij elkaar gebracht, die de Historische Kring Eemnes gingen formeren. Daarbij waren opvallend veel niet-autochtone Eemnessers.

Op de eerste bijeenkomst op 26 februari waren 22 belangstellenden aanwezig.

In 1979, bij de oprichting van de HKE zul je zeker bepaalde verwachtingen hebben gehad. Zijn die verwachtingen ook uitgekomen?

Het is veel meer geworden dan ik toen verwachtte! Als je nagaat dat TVE na 10 jaar 700 leden telde (en dat was een vereniging voor het hele gebied tussen Vecht en Eem) en dat de Historische Kring Eemnes nu ook ruim 700 leden heeft, dan is dat geweldig! Zoveel mensen, die er blijk van geven belangstelling te hebben voor de historie van Eemnes. Gezien onze kleine leefgemeenschap en vergeleken met andere gemeenten uit de omgeving hebben we ontzettend veel leden. We hebben niet alleen veel lezers van ons blad, maar ook veel actieve leden. Kijk maar naar de gastheren en gastvrouwen in de Oudheidkamer en naar de mensen die voor ons blad schrijven, soms uit heel onverwachte hoek.

Bleef Eemnes je ook op termijn wel boeien?

Ik wilde niet meer terug naar Bussum. Eemnes als plaats, de leefgemeenschap vind ik heerlijk. De polder, de open ruimte! Als we nu in Bussum of in Hilversum komen, in die straten, waar wij gewoond hebben, zeggen we: "Wat benauwd, wat weinig bomen en wat hebben we een ruimte in Eemnes." Ook de interesse voor wat hier allemaal gebeurd is, de rijke historie van Eemnes, vooral de spanning tussen Gooi en Eemland geven dat ik als historisch geïnteresseerde hier goed aan mijn trekken kom. Ik ben hier gebleven ook omdat ik in mijn onderwijsloopbaan zoveel heb meegemaakt: verhuizingen, samenvoegingen van scholen, waarbij ik onderwijzer en directeur ben geweest. Ook waren er veel ontwikkelingen in het onderwijs: zeggenschap van ouders en de instelling van medezeggenschapsraden. Ik ben hier gekomen als gewoon onderwijzer op de Mariaschool. Na 2 of 3 jaar werd ik al waarnemend hoofd op de H. Hartschool omdat het hoofd van die school, de heer Straver ziek werd. Niemand anders had daar de bevoegdheid om als hoofd op te treden. Daar heb ik een paar jaar gestaan en toen werden de scholen samengevoegd. Toen meester Bisschop, het hoofd van de samengevoegde school, ziek werd, nam ik zijn werk over als waarnemend hoofd. Toen hij stopte, werd ik in 1972 hoofd van de Mariaschool.

Hoogtepunten uit het schoolleven

Eén van de hoogtepunten was het eeuwfeest van het katholiek onderwijs in Eemnes. Dat is een bijzonder leuk feest geweest. We hebben een jaar lang allerlei festiviteiten gehad: musicals, cabaret, de uitgave van een feestboek, een Ot en Sienfestival, met de drumband voorop van de ene naar de andere school, een grote reunie; een feest waar zoveel mensen aan mee hebben gedaan. Andere hoogtepunten waren er ook. Ik herinner me een feesttent op de nieuwe speelplaats van de Mariaschool bij het eerste lustrumfeest van de nieuwe school.

In mei 1985 opent Jan Out een tentoonstelling in het gemeentehuis van Eemnes om het feit te herdenken dat Nederland 40 jaar geleden bevrijd is.

Verdere betrokkenheid bij de Historische Kring Eemnes

Na de oprichting ben ik bijna twee jaar voorzitter geweest en daarna nog zeven jaar bestuurslid, tot 1987.

Eigenlijk ben ik ermee opgehouden omdat ik het te belastend vond om naast de grote hoeveelheid werk voor de school nog bestuurslid te blijven. Bovendien kon ik het makkelijk aan anderen overlaten, want er waren zat mensen om die verantwoordelijkheid over te nemen.

Je ging uit het bestuur maar je sloot je binnen de Historische Kring Eemnes ook niet aan bij een of andere werkgroep; komt dat omdat je als beoefenaar van de historie meer een individualist bent of komt dat voort uit gebrek aan tijd?

Als het uit tijdsgebrek zou zijn, zou ik me na mijn afscheid van de school makkelijk bij een werkgroep hebben kunnen aansluiten maar ik ben een individualist; ik ben altijd met eigen projecten bezig en daar verdiep ik me zo in dat ik niet meer toe kom aan andere dingen. Twee projecten, die ik pas achter de rug heb zijn de geschiedenis van het Blindeninstituut van Laren en Eemnes (5 jaar werk) en van het klooster in Eemnes.

In een bepaalde tijd ben ik daar dan voor 100% mee bezig en dan moet ik ook nog niet eens allerlei andere dingen op historisch gebied aan mijn hoofd heb-

ben. Als bestuurder moet je vaak ook nog allerlei persoonlijke problemen oplossen en daar heb ik niet altijd zin in. Ik werk graag alleen aan een onderzoek, dat ik dan uiteindelijk vastleg in een artikel.

Boeiendste publicatie betreffende Eemnes

Mijn publicatie over de Ambachtsheren van Eemnes omdat ik van dat onderwerp vooraf helemaal niets af wist en ik heb de meest verrassende ontdekkingen gedaan; Zo heb ik het testament gevonden van één van de Heren Hasselaar en de erfgenaam van de laatste Eemnesser Ambachtsheer, die in Zwitserland woonde. Dit was uit mijn beginperiode. Misschien dat het daarom ook het meeste bijblijft. Een ander project uit mijn beginjaren ging over het Koninklijk Jachtrecht in Eemnes. Ook over de geschiedenis van de scholen in Eemnes heb ik veel uitgezocht. Zo kon ik een reconstructie maken van al mijn voorgangers in Eemnes en dat vond ik heel boeiend.

Welke aspecten van de Eemnesser historie hebben je het meeste aangetrokken?
Onderwijs en kerken; de mensen die daarvoor gewerkt hebben. Hoe reageerden de gewonere mensen op de besluiten die genomen werden door de hogere he-

In een grote tent achter "De Vleermuis" bij de RK kerk opent Jan Out een feestavond in het kader van het 110-jarig bestaan van het katholiek onderwijs in Eemnes. (1985)

Onder het toezien oog van Jan Out ontvangt de Eemnesser burgemeester mevr. A. de Leeuw-Mertens bloemen van de kleuters nadat ze zojuist de 1^e paal heeft geslagen voor de nieuwe Mariaschool aan het Schoolpad (1991).

In zijn bekende clownskostuum spreekt Jan Out de Prins en Prinses Carnaval toe op de Mariaschool (1995).

ren. Als het om monumenten gaat , ben ik meer geïnteresseerd in wat de mensen met zo'n gebouw hebben gedaan dan te weten hoe het gebouwd is. Bouwtechnische interesse heb ik weinig.

Ik kan me niet herinneren dat jij zo maar een Eemnesser boer bent gaan interviewen omdat jij in zijn geschiedenis geïnteresseerd was.

Nee, ik ben niet zo met de recentste geschiedenis bezig. Ik ben ook niet met interviews bezig. Ik vind het leuk als iemand zo'n interview maakt maar ik haal het zelf liever uit archiefstukken. Op dit moment ben ik erg gedreven bezig met de Kroniek van Eemnes. Daarin probeer ik te beschrijven wat er gebeurd is in alle eeuwen dat Eemnes bestaat. Dat heb ik op jaar gerubriceerd. Ik ben nu met de krantenarchieven van onze Kring bezig om te kijken wat er de laatste 30 jaren zoal in Eemnes gebeurd is. Gelukkig heeft onze Historische Kring al een aardig archief van krantenknipsels dankzij het werk van Dr. Smit, Bep De Boer en Piet Hilhorst. Zo sla ik alle feiten en data van de laatste jaren in de computer op; ik ben van plan daar een CD-Rom van te maken, waar op den duur belangstellenden een kopie van kunnen krijgen. Heerlijk werk.

Is van jouw hand nog eens een boek te verwachten met de algemene historie van Eemnes?

(Lacht!!) Ik ben de basis aan het leggen maar of dat ooit zal verschijnen, dat vraag ik me af. Hoe meer je onderzoekt, hoe meer je merkt dat er bepaalde manco's zijn in je manier van onderzoeken. Ik ben geen latinist. Als je de oudere stukken ziet betreffende Eemnes, dan zijn er nog al wat in het Latijn geschreven. Dat is wel een probleem. De essentie pak ik dan niet .

Dat betreft vooral de middeleeuwse stukken. Omdat ik dus te weinig kan achterhalen van die middeleeuwen, zal ik die algemene historie waarschijnlijk niet gaan schrijven.

Wat voor publicaties kunnen we de komende 10 jaar nog van je verwachten?

Ik heb op dit moment geen idee. Ik ben bezig met de molens van Eemnes. Veel is nog niet gepubliceerd. Daar komt nog wel iets over.

Ik heb zelf het beeld van jou dat je als echte Gooier, die naar Eemnes kwam, nog altijd een hechte band met het Gooi hebt en dat je wel voelt voor een indeling van Eemnes bij het Gooi. Uit jouw publicaties en uitspraken maak ik soms op dat jij de geschiedenis zo uitlegt dat Eemnes in de middeleeuwen al bij het Gooi hoorde en dat het maar terug moet. Klopt dat?

Ik denk dat in de tijd dat er bij de monding van de Eem nog een woeste vlakte was, dat er toen in de middeleeuwen geen scherpe grenzen bestonden en dat de abdis van Elten, die van de Duitse keizer de gronden van Nardincant kreeg

ook geen begrenzing aan haar gebied had. Het lag ergens tussen Vecht en Eem. Ik denk dat Eemnes in de 11^e en 12^e eeuw gewoon het grensgebied van Nardincant is geweest. Bij wie dat hoorde, interesseerde niemand want het was drassig, woest gebied. Toen het Eemgebied economisch belangrijk werd, zijn de grenzen scherp getrokken. De bisschop van Utrecht en de graaf van Holland kibbelden in die tijd over het recht van turfwinning in het Eemland. Toen heeft de bisschop van Utrecht met 7 getuigen gezworen dat het Eemland altijd zijn gebied is geweest. Waar hij dat vandaan haalde, weet ik niet. De graaf boog toen voor het gezag van de bisschop.

Hoe kijk je aan tegen de ontwikkelingen rond onze Oudheidkamer en Historische Kring?

De Oudheidkamer is een bindend element binnen de Historische Kring. Het is een prachtige plek om waardevolle historische spullen op te slaan en te conserveren. Je hebt ook een ruimte om het te exposeren voor de mensen; in zoverre vind ik de Oudheidkamer heel erg belangrijk. Soms zou je wel willen dat de mensen wat meer belangstelling zouden tonen voor de tentoonstellingen. Ik

Na een lezing over de grote Hervormde Kerk in Eemnes werd er op 4 mei 2002 een excursie georganiseerd. Hier vertelt Jan Out iets over het oude uurwerk.

HKE-42

vind dat er veel werk verzet is en nog wordt om de Oudheidkamer goed te laten draaien. Er zou binnen de HKE nog meer gewerkt kunnen worden aan ledenbinding in de vorm van lezingen en excursies. Zo zou je b.v. rondleidingen in de pas gerestaureerde hervormde kerken kunnen organiseren o.l.v. de restauratie-architect.

Computer en historie

De HKE doet dat al heel aardig. De Genealogische Werkgroep is een goed voorbeeld. Ook bij het inventariseren wordt de computer goed gebruikt. We moeten in de toekomst de mogelijkheid gaan bieden dat bezoekers van de Oudheidkamer zelf op de computer gaan zoeken.

Hoe zou jij jouw band met de HKE kunnen karakteriseren?

Ik ben heel erg blij dat we 25 jaar geleden die stap hebben gezet. De tijd heeft uitgewezen dat zo'n historische kring van belang is en dat heel veel mensen daar plezier aan hebben. Het kennen van je eigen plaatselijke geschiedenis versterkt de saamhorigheid van je leefgemeenschap. Mijn band met de HKE is sterker geworden. In het begin heb ik enige tijd als bestuurslid meegedraaid. Daarna is het minder geworden omdat ik eigenlijk veel te druk was met schoolzaken en privé. Sinds ik op 1 oktober 2000 mijn onderwijsloopbaan beëindigde, heb ik er tijd voor en ik loop op zaterdagmiddag graag naar de Oudheidkamer om de contacten te onderhouden. Hopelijk kan dat nog heel lang zo doorgaan.

Ik wil Jan bedanken voor zijn soepele medewerking aan dit interview.

Aanbiedingen Oudheidkamer

BOEKEN

€

Eemnes, geschiedenis en architectuur (<i>monumenten-inventarisatie</i>)	15,70
Binnen- en Buitendijkse verhalen (<i>Chris Roodhart</i>)	7,00
Een eeuw christelijk onderwijs in Eemnes (1882-1982)	5,00
Grootmoeders tijd (<i>H. van Hees, J. Kleinhoven, J. V. M. Out</i>)	
voor leden	11,35
niet leden	13,65
Vrijheidsmonument Eemnes (<i>J. v.d. Woude</i>)	16,00
Eemnessers door de eeuwen heen (<i>wg Genealogie</i>)	16,50
Idem: Index	6,00
90 jaar Rabobank in Eemnes	6.85

BROCHURES

De kerk in het midden (<i>J. V. M. Out</i>)	4,55
Trouwboek Eemnes-Binnen (1814-1913)	2,75
Krijgsgevangen of bij de ondergrondse	4,55
Leeuwenpalen (<i>Een fietstocht langs de Gooiergracht</i>)	1,40
Wandelen in Nederland (<i>De beiden Eemnessen</i>)	3,00

DIVERSEN

Kwartaalboekjes Historische Kring Eemnes	4,55
Verjaardagskalender	4,55
Ansichtkaarten, tekeningen, folders enz.	

Te verkrijgen tijdens de openingstijden van de Oudheidkamer

„Larensch Nieuwsblad”

EEMNES. Onder een deel van onze inwoners heerscht ontstemming over de manier waarop hier met aanslagen in den Hoofdelijken Omslag (H.O.) omgesprongen wordt.

Er wordt niets meer en minder beweert dat er met die aanslagen knoeierijen plaats vinden. Ondanks men aanneemt dat de leden der raad bekend zijn met het feit dat verschillende landbouwers hun inkomen veel en veel te laag aangeven, wordt er nimmer energiek werk van gemaakt aan die fiscus-ontduikingen een einde te maken.

Er zijn landbouwers die alleen van rogge-verbouw minstens f 4000,- verdiend hebben doch door allerlei misleidende voorspiegelingen het weten voor te stellen alsof hun inkomen slechts f 1000.- bedraagt.

Daarvan is het gevolg dat niet alleen zij veel en veel te laag in den H.O. worden aangeslagen maar aan den anderen kant, wordt het percentage H.O. hooger dan nodig was, als de inkomsten naar waarheid werden opgegeven. Het gevolg hier weer van is dat zij, die een vast of een nauwkeurig na te gaan inkomen hebben feitelijk de dupe worden. De eerlijke betaalt nu meer omdat de oneerlijke z'n

inkomen te laag aangeeft.

Daarbij komt nog dit dat diezelfde landbouwers, die te lage aangifte doen van hun inkomen, óók nog profiteren van distributie van goedkope sajete, klompen en dergelijke, waarvoor ze anders ook niet in aanmerking zouden komen.

Is dit niet dubbel onrechtvaardig?

Het wordt daarom meer dan tijd dat aan dien wantoestand een einde komt. Ingrijpen is hier meer dan plicht. Of de Burgemeester voor dit werk wel den aangewezen persoon is durven we niet te beweren. Hij is wel een best, vriendelijk en hoogst humaan man, doch heeft hij wel voldoende ruggegraat flink en doortastend in te grijpen?

Ingezonden Stukken

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie)

Eemnes, 30 Mei 1918

Mijnheer de Redacteur

In uw blad van 25 Mei jl. komt voor een bericht uit Eemnes over de Hoofdelijke Omslag enz.

Mag ik den berichtgever even antwoorden.

De geachte berichtgever zegt dat er boeren zijn die aan hun rogge alleen minstens f 4000,- hebben verdiend.

Even rekenen.

Om f 4000,- aan zijn rogge te verdienen zou een boer eerst voor f 4000,- moeten inleveren niet waar?

Om nu f 4000,- te ontvangen zou de boer moeten inleveren 300 hectoliter van 70 kilo a f 13,30 maximum prijs en dan ontvangen f 3990,-.

Als nu de hoogste leverancier niet meer inleveren kan dan 80 hectoliter dan ontvangt hij 80 maal f 13,30 maakt f 1064,-. Nog al verschil niet waar?

Als men nu weet dat bij meerdere boeren de boekweittoogst totaal verloren ging, dat krachtvoer voor het vee niet te krijgen was en wat men kreeg tegen veel hogere prijzen dan de

boer zelf voor zijn koren ontving, dat het meeste vee als gevolg van gebrek aan krachtvoer van November tot Mei zoo goed als niets heeft opgebracht, dat meerdere boeren in de afgelopen winter hun paarden op de been moesten houden met melk en eieren op medisch advies, dan zult U zeker wel een andere kijk op de zaken krijgen.

U zegt niet te weten of onze Burgemeester ruggegraat heeft om in te grijpen, ik weet het ook niet, maar wel weet ik dat onze Burgemeester is een algemeen bemind – u zegt het zelf – een vriendelijk humaan man, en u oordeelt als een blinde over de kleuren.

U mijnheer de Redacteur dankend voor de plaatsruimte.

Een lid van de Raad.

Tot en met zaterdag 3 april 2004
in de Oudheidkamer van de Historische Kring Eemnes

kinderspeelgoed
en
kinderboekjes
uit grootmoeders tijd

Elke zaterdag geopend van 14.00-16.00 uur

Schenkeningen H.K.E.

In de afgelopen periode ontvingen wij de volgende zaken als aanvulling voor de collectie van de HKE:

- Grote serie zelfgemaakte foto's van Eemnes en Eemnessers van: mevr. W. Oosterbroek-Zoeten, Van Heemstraatlaan 10, 3741 HH Baarn.
- Twee jeugdfoto's van Lena de Bruin (1893-1975) van: Dr. M. J. Aalders, De Vreelaan 5, 1185 DC Amsterdam.
- Bidprentjes van: T. Roodhart, Laarderweg 12, Eemnes.
- Boek 'Ferdinand Huyck' geschreven door Jacob van Lennep van: Wiebe van IJken, Evertserf 20, Eemnes.
- Kranten uit de periode 1940-1950 van: mevr. R. Elders-Post, Fazantenhof 27, Eemnes.
- Gouden brillettje in koper + vijzeltje van: Jan Out, Raadhuislaan 87, Eemnes.
- Twee luchtfoto's van Eemnes van de inmiddels overleden: C. J. Bakker, De Poll-laan 4 in Bathmen.
- Zoutpot van Peter Gieskens en vier kievitseieren van: mevr. L. Leeuwenkamp, Binder 1, Eemnes.
- Uit hout gesneden bord n.a.v. restauratie aan de N.H. Kerk van Eemnes-Buiten in 1788 van: J. Wouters, Laarderweg 1, Eemnes.
- Lijst Nationale Reserve Groep Eemnes van: W. Mol, Kerkstraat 18, Eemnes.
- Getuigschrift bij verlaten van School met den Bijbel door Jan Gosen Hagen (1924) van: Mevr. Hagen-Dop, Nieuweweg 32b, Eemnes.

Voor al deze schenkingen willen wij u van harte bedanken!

Wie doet er mee? Wie weet er van?

Rubriek waarin staat met welke onderzoeken en projecten onze leden bezig zijn. Iedereen die erin geïnteresseerd is om mee te doen en die kan helpen aan materiaal kan contact opnemen met de desbetreffende personen:

Livia van Eijle, Geuzenweg 284, Hilversum, tel. 5882835

is bezig met:

- klederdrachten van Eemnes en omgeving. Wie helpt mee uit te zoeken wat er vroeger in Eemnes aan klederdrachten gedragen werd. We hebben heel mooie inventarisatie-formulieren. We zoeken alleen nog een paar mensen erbij om ze in te vullen. Dit met de kleding in de hand of aan de hand van oude foto's.

Wie helpt?

Wiebe van IJken, tel. 5389367

Bertie van Wijk-Blom, tel. 5314689

Henk van Hees, tel. 5389849

zijn bezig met:

- het aanleggen van een verzameling bidprentjes van mensen die in Eemnes gewoond hebben. U kunt ons al een plezier doen wanneer u de mogelijkheid biedt om kopietjes te laten maken van uw bidprentjes.

Henk van Hees,

Kerkstraat 15, tel. 5389849

Bertie van Wijk-Blom,

Raadhuislaan 39, tel. 5314689

zijn bezig met:

- de familie Hoofd
- de familie van ('t) Klooster
- De familie Fokken

Gevraagd:

o.a. familie verhalen, foto's, familie-berichten.

Inleveren kopij

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor 15 mei 2004.

HKE-48

Handgeschreven of getypt naar M. Achthoven, Laarderweg 71; op diskette naar J. Smids, Graanoogst 3.